

*School for Teachers
Училище за учители*

МОИТЕ КОРЕНИ, МОЕТО РОДОСЛОВНО ДЪРВО

Поля Якимова

Математическа гимназия „Гео Милев“ – Плевен

Резюме. Статията разглежда технология за съставяне на родословно дърво, използвана в часовете по история и цивилизация в V клас. Работата се основава на идеята, че фамилната история може да бъде източник на гордост, мотивация за активно участие на ученика в социалния живот. В процеса на работа учениците доразвиват естетическите си критерии и изработват собствен продукт, от което ще почувстват творческа удовлетвореност. Те изразяват готовност и желание да продължат работа по този начин и по други практически насочени задачи в учебно време и извън училище.

Keywords: genealogical tree, motivation, out-of-class work, history, civilisation

Технологизирането на процеса е резултат от извършена практическа работа в часовете по история и цивилизация в V клас.

Изборът на подходяща технология има основно значение за успешната реализация на поставени цели и задачи в образователния процес. Съставянето на родословно дърво е планирано като част от учебната дейност на учениците от V клас, заложено в годишния тематичен работен план на часовете за съответния клас. Една от целите е обвързване на проектната работа с учебния процес.

Темата „Моите корени, моето родословно дърво“ е заложена за 5 учебни часа под общото мотивиращо заглавие „Корените не са окови за крилете“. Изборът на подходящ начин на работа се основава на следните теоретични постановки.

– Фамилната история може да бъде източник на гордост, мотивация за активно участие на ученика в социалния живот. Опирайки се на опита на своите предшественици, той разбира съвременността и гледа с отговорност към бъдещето. Познанията за миналото на рода и неговото развитие обаче са оскъдни, а където ги има, са хаотични, без хронологическа последователност. Изработването на родословно дърво е подходяща техника за проучване, събиране, систематизиране и представяне на родовата памет. Дава се възможност да се отговори на въпросите: „Възможно ли е да се пресъздаде фамилната история чрез разкази и снимки?; Дали това ще бъде „истинска“ история? Може ли

да бъде вълнуваща? И вълнуваща за кого?“. Така родословието реабилитира стойността на отделната личност в историята, защитава правото на всеки човек да има своя история, която е не по-малко ценна от историите, правени от официалните институции за производство на исторически знания.

– Съставянето на родословно дърво е интересен експеримент, който изисква използването на съвременните интерактивни методи на обучение, активното участие на ученика още на етапа на придобиване и първоначално обработване на специфична историческа информация. Ученикът се поставя в центъра на обучението, организират се дейности, които позволяват индивидуална или групов изява. Набляга се върху широк спектър от комуникации и взаимодействия, а също и върху индивидуалния личен, културен и социален опит на ученика. И при тази организация на работа учителят ръководи, подпомага и направлява дейността на обучаемите. В методическата литература добре е изяснено това осъществяване на взаимодействия между ученика и учителя; ученика и другите ученици в процеса на прилагане на интерактивните методи.

– Избраната технология е много подходяща за прилагането и доразвиването на придобитите от учениците знания и умения. Те се усвояват в процеса на необходимата им предварителна подготовка по методическите единици „Техники на историята“. При съставянето на родословно дърво (на отделни личности от българската история и най-вече на собствената фамилия), подобно на други такива познавателни ситуации, се прилагат умения за подбор и съпоставяне на историческа информация. Във връзка с фамилията родословия учениците се въвеждат в използването на устната история и в техниките за събиране на информация по този канал. Те имат за цел да създадат и развият умения за подготовка и провеждане на автобиографично интервю; работа със снимки, като исторически източник на информация; за тълкуване, анализ и творческа интерпретация на информация от различни източници. Развиването на умения за съставяне на родословно дърво означава и овладяване на процедури по съставянето му. От съществено значение е разпознаването и използването на генеалогични символи и съкращения. С помощта на тези техники учениците придобиват самостоятелно нови знания, развиват уменията си за боравене с различни източници на информация, демонстрират нагласите и предпочитанията си към определени ценности. Така те са готови да се справят с предстоящата задача.

– В процеса на този начин на работа учениците доразвиват и естетическите си критерии; изработват собствен продукт, от което ще почувстват творческа удовлетвореност.

– Съставянето на родословно дърво в процеса на обучение има и психологическо въздействие върху учениците. Те се мотивират и емоционално ангажират към този процес.

В хода на работа се очертават следните основни „стъпки“.

Първа „стъпка“ – подготвителна дейност

В разговор с учениците се обсъжда идеята за проучване на родословието и съставяне на родословно дърво. Съвместно се уточняват етапите и техниките на необходимата предварителна проучвателна дейност. За самостоятелна работа получават: да издирят и донесат за следващия час семейни снимки; да подготвят въпроси за интервю по темата (един учебен час).

Придобиване на знания за извличане на информация от снимков материал; техники за биографично интервю; технически процедури по съставяне на родословно дърво.

Упражняват се техники за използването на снимките като източник на информация и за подготовка и провеждане на интервю (един учебен час).

В резултат на тази подготвителна дейност учениците самостоятелно стигат до заключението, че предложената тема е подходяща и полезна, че имат реални възможности да съставят собственото си родословно дърво. Определя се защитата на готовите продукти да бъде в два учебни часа.

Втора „стъпка“ – съставяне на родословното дърво

Практическата дейност по самото проучване на фамилната история и съставяне на родословно дърво се извършва в по-голямата си част като самостоятелна работа извън училище. Учителят консултира по всяко време и място.

В учебните часове се осъществява:

– споделяне на опит от направените проучвания на учениците; систематизиране и класифициране на събрания материал, който ще се използва за конкретното родословно дърво; обсъждане на възникнали проблеми и алтернативи за решаването им; консултации с учителя (един учебен час);

– изработване на графични проекти на родословните дървета (домашна работа).

За техническото изработване е необходима интегративна връзка с учителя по изобразително изкуство. Провежда се консултация с него за пространственото разполагане на информацията и естетическия вид на готовите продукти в часовете за консултации. Самото изработване на вече съставените родословни дървета учениците осъществяват като самостоятелна работа извън училище.

Трета „стъпка“ – представяне на готовите продукти

Този заключителен етап има две части – теоретическа подготовка и представяне.

Теоретическа подготовка за представяне на крайните продукти

Учителят предоставя структурата на представянето с мотиви за избор на темата; какви видове дейности са осъществени; самооценка на постигнатите резултати.

Представяне на проектите (в рамките на два учебни часа).

Четвърта „стъпка“ – анализ и оценка на работата по съставяне на родословно дърво

Чрез беседа учениците изразяват своето мнение, дават своята оценка за метода на работа; за участието си в организирането на работния процес; за съвмест-

ната си работа с ученици, родители и семейството; за полезността от придобитите умения и получените знания; за удовлетвореността от крайния резултат.

След обобщаване на изказаните мнения учителят има основание да направи извода, че извършената дейност по съставяне на родословно дърво е положителна, а резултатите – многопосочни. Учениците се докосват до миналото, поставят се в ролята на изследователи, разчупват се рамките на традиционния модел на възприемане на семейната история и родословие. Постига се насърчаване на стремежа към лична изява на учениците и нарастване на самочувствието им, че могат да се справят самостоятелно с нетрадиционни задачи.

От практическа гледна точка, учениците участват във всички етапи на работния процес. Получават знания, които стават източник за самостоятелно ориентиране и придобиване на нови знания и умения. С уменията чрез готовия продукт те реализират практическата полезност на знанията и изпитват творческа удовлетвореност от добре свършената работа.

Силен момент в работата се оказва и осъществяването от учениците сътрудничество между институциите училище – семейство. Отчита се сериозно и ангажирано отношение на родители и близки към този вид дейност. Учениците изразяват готовност и желание да продължат работа по този начин и по други практически насочени задачи в учебно време и извън училище.

Подобни дейности стимулират не само учениците, те дават увереност и на учителя, че новостите и нетрадиционните задачи се възприемат добре както от учениците, така и от колегите и родителите.

ЛИТЕРАТУРА

- Кушева, Р. (2000). *Методика на обучението по история*. С., Парадигма.
- Запрянова-Тодорова, А. (1994). *Как да изследваме своя род? Генеалогия*. С.
- Запрянова, А. (1999). Историческа хронология и генеалогия. *Исторически преглед*, № 1 – 2.
- Табакова, К. Житейски разкази и устна история. *Трети национален исторически конкурс – 2003 – 2004*: Фондация „Ценности“.
- Еленкова, В. Житейски истории и техники на биографичното интервю. *Четвърти национален исторически конкурс – 2005 – 2006*: Фондация „Ценности“.

REFERENCES

- Kusheva, R. (2000). *Metodika na obuchenieto po istoriya*. S., Paradigma.
- Zapryanova-Todorova, A. (1994). *Kak da izsledvame svoya rod? Genealogiya*. S.

- Zapryanova, A. (1999). Istoricheska hronologiya i genealogiya. *Istoricheski pregled*, №1 – 2.
- Tabakova, K. Zhiteyski razkazi i ustna istoriya. *Treti natsionalen istoricheski konkurs – 2003 – 2004*: Fondatsiya „Tsennosti”.
- Elenkova, V. Zhiteyski istorii i tehniki na biografichното intervyyu. *Chetvarti natsionalen istoricheski konkurs – 2005 – 2006*: Fondatsiya „Tsennosti”.

MY ORIGINS, MY GENEALOGICAL TREE

Abstract. The article presents technology for compiling a genealogical tree, used in *History and Civilization* classes in 5th grade. The work is based on the idea that family history can be a source of pride and motivation for active participation of students in social life. During their work students develop their aesthetic criteria and produce their own product, which make them feel a creative satisfaction. They express willingness to continue working in this way in other practical tasks, aimed at teaching in and outside school.

✉ **Mrs. Polyak Yakimova**
“Geo Milev” High School of Mathematics
Pleven, Bulgaria
E-mail: mg_plewen@abv.bg